

Alte Drucke

**MATHURINI CORDERII || COLLOQVI=||ORVM
SCHOLASTI=||CORVM LIBRI IIII. CVM AR=||gumentis, &
restitutione eorum, quæ in pon-||tificia editione vel ...**

Cordier, Mathurin

Magdeburgi, 1583

VD16 ZV 31079

LIBER PRIMVS.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149888

¹³
MATVRINI COR

DERII.

COLLOQVIORVM SCHOLASTICORVM LIBRI III. AD

pueros in quotidiano sermone paulatim exercendos.

LIBER PRIMVS.

COLLOQVIUM PRIMVM.

In hoc colloquio quæ sita est colloquendi materia, ex simulato ludendi prætextu. Exemplum bonæ indolis puerorum, ubi alter bonè monet, alter paret sine controuersia

BERNARDVS. CLAVDIVS.

ALVE *Claudi.* C. Tu quoque saluus sis Bernarde. B. Ludamus paulisper. C. Quid ais ineptule? vix scholam ingressus es, & iam de ludo loqueris? B. Ne irascaris, quæso. C. Non irascor. B. Quid ergo sic exclamas? C. Accusò tuam stultitiam. B. Non licet igitur ludere? C. Immo licet, *ad quum tempus est.* B. Vah, tu nimium lapsi. C. Vtinam tantum sciperem satis, sed mitte me quæso, vt repetam

16 COLLOQ. SCHOLAST.

tam, quæ mox reddenda erunt præceptori.
 B. Aequum dicis: volo ego quoq; tecum re-
 petere, si tibi placet. C. Eho, quid hoc est?
 quid sibi vult ista tam subita mutatio? nonne
 tu modò loquebaris de lusu? B. Loquebar
 quidem, sed non seriò. C. Cur simulabas?
 B. Vt paucis tecum fabularer. C. Quid illud
 prodest? B. Etiam rogas? nunquam audiui-
 sti ex præceptore? C. Nunc mihi non occur-
 rit. Quid, inquam, prodest confabulari? B.
 Ad nos in Latina lingua exercendos. C.
 Profectò rectè putas: & ego te nunc magis
 amo. B. Habeo tibi gratiam: age, repeta-
 mus prælectionem. Nam breui præceptor
 aderit.

COLLOQVI. II.

*Puer ultro salutatum venit præceptorem: comiter
 ab illo accipitur: reddit quæ præscripta fuerant: lau-
 datur à Magistro: Deum laudat: munusculis blandè in-
 uitatur. Exemplum ad paruulos blandè & comiter
 in schola tractandos, ne seueritate disciplinæ absterrea-
 antur.*

STEPHANIO PRAECEPTOR.

SALVE præceptor. P. Saluus sis, mi
 Stephanie. Vnde venis tam multò mane?

S. E cu-

S. E cubiculo nostro . P. Quando surrexisti?
 S. Paulò ante sextam, præceptor . P. Quid
 ais? S. Sic est, vt dico . P. Tu nimis es matu-
 rinus : quis te expergefecit? S. Frater meus.
 P. An precatu s es Deum? S. Quum primùm
 frater me pexuit, precatus sum . P. Quomodo?
 S. Flexis genibus , & coniunctis manibus,
 dixi precationem Dominicam , cum gratia-
 rum actione . P. Qua lingua? S. Germanica.
 P. O factum benè; quis te misit ad me? S.
 Nemo . P. Quis ergo? S. Vltrò veni . P. Mi
 animule quàm pulchrum est sapere. Nónne
 est ientandi tempus . S. Nondum esurio . P.
 Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina
 quotidiana, si tibi placet audire me . P. Quid
 ni placeret? tenes igitur memoria? S. Teneo,
 gratia Deo . P. Age pronuntia . S. Sed mihi
 soles præire Germanicè , & ego Latinè re-
 spondeo . P. Benè mones : penè istud obli-
 tus eram, responde igitur . S. Expecto, vt pro-
 ponas.

P. Das Haupt. S. Caput.

P. Der wirbel. S. Vertex.

P. Das fordertheil am haupt. S. Sinciput.

P. Das hindertheil am haupt. S. Occiput.

B

P. Nunc

18 COLLOQ. SCHOLAST.

P. Nunc responde Germanicè.

Caput S. Das haupt.

+ P. Vertex. S. Der wirbel.

P. Sinciput. S. Das fordertheil am haupt.

P. Occiput. S. Das hindertheil am haupt.

P. Quid si nunc solus dicas omnia? S. Facile dicam.

P. Ego verò te libenter audiam.

S. Das haupt, Caput.

Der wirbel, Vertex.

Das fordertheil am haupt, Sinciput.

Das hindertheil am haupt, Occiput.

Nonne benè dixi, præceptor? P. Quàm optime. S. Laudetur Dominus Deus. P. O pulchrum verbum, ito nunc petitum ab ancilla ientaculum. S. Malim abs te accipere, Præceptor, si tibi non est molestum. P. O quàm te amo de isto verbo: age, sequere me; dabo tibi aliquid boni: quia tuum rectè fecisti officium. Quid est hoc? S. Panis cándidus, Weisbrod. P. Quid hæc sunt? S. Ficus aridæ, durre feigen. P. Numera. S. Vna, duæ, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepídum capitulum, Ienta nunc potiósè.

COL

LIBER PRIMVS.
COLLOQVI. III.

19

Breue de ientaculo colloquium.

ALBERTVS. BASILIVT. †

V I Sientare mecum? B. Non habeo ientaculum. A. Quid? non attulisti? B. domi ientaueram. A. Itane semper facis? B. Minimè: sed quia benè mane surréxeram, sic matri plácuít me tractare. A. Profit tibi: ego igitur solus ientábo. B. Et ego interim itudebo.

COLLOQ. IIII.

Pædagogus à puero rationem studij exigit: reddit puer alacriter: admonetur vt à mendacio caueat. Formula ad verborum declinationem pueris breuiter indicandam, postquam exempla generalia didicerint.

PAEDAGOGVS. PVER.

E Sne parátus ad reddendam studij tui rationem? Pu. Paratus, vr mihi videor. Pæ. Redde igitur, & esto præsentí ánimo. Pu. Hoc matutino témpore primùm pronunciauimus carmen ex catóne: deinde eius interpretatióne Latínè & Germánicè reddidimus: postremò bini tractauimus singulas partes oratiónis, cum attributis & signifi-

B 2

gnifi-

gaificatione. Pæ. Rectè ne fecisti officium tuum? Pu. Puto me satisfecisse præceptori magna ex parte. Pæ. Vide, ne mentiâris, nam ego illum percontabor. Pu. Vt voles, præceptorem nihil in hac re metuo. Pæ. Age pergamus. Meridie quid habetis reddere? Pu. Habemus declinâre verbum Possum, Latine & Germanicè. Pæ. Nihil praterea? Pu. Nihil. Pæ. aliàs te istud dôcui: Tenésne memoria? Pu. Non ausim affirmâre, donec tentânero. Pæ. Declina in primas personas: cetera tibi erunt facillima.

Indico

Pu. Indicativus, Possum ich kan: pôteram, ich fonte: potui, ich hab gefont: potueram, ich hatte gefont: potero, ich werde fonten, ~~ich werde fonten~~
Imperativus deest.

Optativus, vtinam possim, ach das ich wird fônnen: vtinam possem, ach das ich fônte: vtinam potuerim, ach das ich hette gefont: vtinam potuissem, ach das ich vorlangst hette gefont:

Subiunctivus, vt possim, das ich fônnen: vt possem, das ich fônte: quamvis potuerim, wie wol ich hette gefont: quamvis potuissem, wie wol

wiewol ich vorlangst hette gefont: quum potuero, wenn ich wird können: P. Declinatum infinitiui.

Pu. Infinitiui modi præsens & præteritum imperfectum, Possë, können: Præteritum perfectum, & plusquamperfectum, Potuisse, gefont haben: Cetera desunt. Pæ. Cur hoc verbum possum caret futuro indefinito, cur item participio in rus? Quia non habet supinum. Pæ. Quid tum? Pu. Ille enim voces à supino formari solent. Pæ. Da exemplū in aliquo verbo integro. Pu. Vt à supino Lectum, fit Lecturus, & à Lecturus fit Lecturum esse. Pæ. Rectè sanè. Sed cur prætermisisti participium præsens à verbo Possum, quum sit in vſu, Potens potentis? Pu. Quia (vt sæpe nos docuisti) Potens non est participium, licet à Possum veniat. Pæ. Quid ergo est? Pu. Nomen adiectiuum. Pæ. Probè meministi: vtinam sic pergas semper. Pu. Spero indies meliora, per Dei gratiam. Pæ. Ego quoq; idem tecum spero. Nunc restat, vt dicas præteritum cum prole. Pu. Potui potueram, potuerim, potuero, potuissem, potuisse. Pæ. Dic terminationes. Pu. Iram,

COLLOQ. SCHOLAST.

rim, roßem, se. Pæ. Dic significationem.
Pu. Possum, ich kan: posse, können: Pæ.
Hactenus. ecce, vocamur ad prandium.

COLLOQ. V.

Colloquium de prandio, pietas rebus omnibus se-
rè postponitur. Parentum voluntati sine causarum
inquisitione à filiis parentum. Pueri ferè curiosi, sed
modus adhibendus est. ¶

CONRADVS. DANIEL.

Q Vando vis prandere? D. Ego iam
prandi. C. Quota hora? D. Sesqui
octaua. C. Tam mane igitur prandetis? D.
Sic ferè solemus æstate: Vos autem? C. Non
prandemus ante sesquidecimam: interdum
ab vndecima: D. Papæ, cur non citius? C.
Expectandus est pater, dum è curia redi-
erit. D. Tu igitur non potes adesse in aula
in cantione Psalmorum. C. Raro admodum
interfui. D. Quomodo excusaris? C. Ex-
emtus sum illo munere. D. Quis te exē-
mit? C. Didascalus patris mei mōnitu. D.
Ergo ne omnes senatorū filij habent eiūs-
modi priuilegium? C. Habent, modò patres
iubeant. D. Nōne mater posset tibi dare
prandium ante rēditum patris è senātu? C.
Posset

*intra octauam
phenom*

Posset quidem : sed pater vult à me expectari.
 D. Quamobrem ? C. Quia sic illi placet. D.
 Nunc mihi tacendum est. Os enim mihi oc-
 clusisti. C. Cur es tam curiosus percontator ?
 D. Puer sum : & pueri semper cupiunt ali-
 quid scire noui. C. Fateor : sed est modus in
 rebus : vt præceptor nos saepe docet. D. Er-
 go discedamus , vt te pransum cõferas. C.
 Ignosce , quæso , si qua in re te offenderim.
 D. Ego abs te idem peto : ego , inquam , po-
 tius , qui te offendere potui loquacitate mea,
 sed interim nihil mali cõgitans.

COLLOQ. VI.

Colloquium de impensis victus quotidiani.

FRANCISCVS. GERARDVS.

VBI hodie cibum cepisti. G. Apud hó-
 spitem meum. F. Quanti prandisti ?
 G. Sex quadrantibus. F. Quid cœna , quan-
 ti cõstitit ? G. Tantidem. Tu verò quanti á-
 leris quotidie ? pluris quàm tu. G. Quanti
 igitur ? F. Quatuor assibus.

COLLOQ. VII.

*Amici libera reprehensio , si benè accipiatur.
 haud mediocriter prodest.*

C O N.

CONRADVS. CONSTANTINVS.

VNDE nunc redis? Co. Foris. C. Cur prodieras? Co. Ut irem domum. C. Quid eo? Co. Peritum libros meos. C. Eho, cur non attuleras? Co. Oblitus eram. C. Siccine soles ientaculum aut merendam obliuisci? Co. Rarissimè. C. Profectò magna fuit negligentia. Co. Immodò maxima: sed quid agas? pueri sumus. C. Quid si præceptor tuum factum sciret? fortasse poenas dares. Co. Ain tu, Fortasse? proculdubio vapulâres. **C.** Non te pudet sine libris in scholam venîre? Co. Non solum pudet, sed piger etiam: veruntamen ne me accuses óbsecro. C. Nihil minus cògito: sed non possum dissimulâre, quin te reprehendam. **Co.** Istud (credo equidem) amicè facis: itaq; boni consulo. C. Id fatis est mihi. eâmus intrò in auditorium. **Co.** Tempus est: iam decuriones exigunt scripturæ rationem.

COLLOQ. VIII.

Parvulus puer ludendi copiam sibi & condiscipulis impetrat. Quintil. Nec me offenderit lusus in pueris. Exemplum ad parvulos &c. ut in secundo colloquio.

PVER

PVER. PÆDAGOGVS.

Præceptor, licetne pauca? Pæ. Loquere
audacter. Pu. Ego & condiscipuli mei
hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus. li-
cetne animum ludo relaxare? Pæ. Dic igi-
tur aliquam sententiam. Pu.

*interpone tuis interdum gaudia curis,
vt possis animo quemuis sufferre laborem.*

Pæ. Dic etiam versus Germanicos, si me-
moriam tenes.

Pu. *Dein sorg und müß mit freud vermisch/
Die dich zur arbeit mache frisch.*

Pæ. Quàm rectè dixisti omnia. Pu. Est Deo
gratia. Pæ. Addendum posthac erit aliquid.

Pu. Quidnam, præceptor? Pæ. Qui dedit
mihi ingénium & mentem bonam. Pu. Sed
quis docébit me illa verba? Pæ. Ea scribam
tibi in commentariolo tuo vt edifcas. Sed dic
mihi, quæso, quis te docuit istam orationem,
quam pronunciaſti? Pu. Iohannes heri de-
derat mihi scriptam; & memoria mandauit.

Pæ. Profectò ego te amo, mi Daniel, ob
istam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias, præ-
ceptor. Permittisné igitur vt ludamus? Pæ.
Sanè. Abi renuntia condiscipulis tuis. Pu.

B 5

Faciam

COLLOQ. SCHOLAST.

Faciam. Pæ. Quid dices illis? Pu. Id quod me docuisti aliquando. Pæ. Sed volo prius ex te audire. Pu. Gaudete pueri: en affero vobis iucundum nuncium, impetraui vobis ludendi potestatem. Pæ. Euge, meministi, ito nunc iam.

COLLOQ. IX.

Duo pueri diligenter repetunt, quæ sunt in auditorio reddituri. Exemplum diligentie in pueris pro captu ætatis. Utinam ætate & doctrina prouecti hoc imitarentur exemplum.

CONRADVS. DANIEL.

REpetamus nomina quotidiana, vt certius reddamus ea præceptori. D. Bene mones, præito mihi hesternæ.

C. Dic latine, ein aug. D. Oculus.

C. das recht auge. D. Oculus dexter.

C. das lincke auge. D. Oculus sinister.

C. beyde augen. Ambo oculi. C. Probetenes. D. Nunc audi, an rectè solus dicam.

C. Age, audio. D. ein auge. C. Debes enumerare in digitis, vt docet Præceptor. D.

Quid prodest istud? C. Ad memoriam iuandam. D. Quid hoc sibi vult? C. Non audiisti

diuisti

diuisti sapissime? D. Sum obliuiosius: quid
agerem? C. Esto diligentior ad ea retinen-
da, quæ perceperis. D. Quòd me fideliter mo-
nes, pergratum facis. C. Age, ad rem redi.
D. ein auge. Oculus.

Das rechte aug/ Oculus dexter.

Das lincke aug/ Oculus sinister.

Beide augen/ Ambo oculi. C. Quam re-
ctè omnia dixisti. D. Repetamus etiam ho-
dierna, C. Placet. At tu vicissim præito
mihi.

D. ein hand. C. Manus.

D. die rechte hand. Manus dextera.

D. die lincke hand. Manus sinistra.

D. beide hende/ Ambæ manus, D. Restat,
vt solus dicas.

C. eine hand/ Manus.

Die rechte hand/ Manus dextera.

Die lincke hand/ Manus sinistra.

Beide hende/ Ambæ manus. O si tam benè
diceremus coram præceptore. C. Quid ob-
stat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata
nostra satis humaniter corrigit. D. Nescio,
quid hoc sibi velit: ego semper sum timi-
dus in principio. C. Istud est quodam-
modo

28 COLLOQ. SCHOLAST.

modo naturale omnibus, vt audiuius ex
præptore. D. Nunc repetendum esset La-
tinè & Germanicè, sed præptorem veni-
entem video. C. Ingrediamur.

COLLOQ. X.

Exemplum repetitionis et examinis Scholastici.

ABRAHAMVS. BENEDICTVS.

DIC Latinè, las vns miteinander die le-
ctionem repetiri. B. Repetamus vnà præ-
lectionem. A. Hæc oratio quot habet partes?
B. tres. A. Discerne singulas nominatim. B.
Repetamus, est verbum: Vnà, aduerbium:
Prælectionem, nomen. A. Declara paulò
pleniùs. B. Tu igitur præito mihi; vt solet
præceptor. A. Repetamus. B. Repeto, repe-
tis, repetere, coniugationis terciæ, sicut Le-
go, legis, legere. Præteritum, repetiui:
Supinum, Repetitum. Participia, Repetens.
& Repetiturus. A. Vnà. B. Non declinatur,
quia est aduerbium hoc in loco: Germanicè,
miteinander. A. Prælectionem. B. Prælectio,
prælectionis, g. f. lection.

COLLOQ. XI.

Repetitiones adhibito socio sunt vtiliores.

A M B R O

AMBROSIVS. BASILIVS.

EAMVS vnà repetitum. B. Quid ego repeterem? Nōne satis est, quod solus repetiuerim? A. Si tantum semel aut bis repeteris, id parum est ad ediscendum. B. Immo circiter decies repetui. A. Ne id quidem sufficit. B. Quid igitur vis amplius? A. Si vis certissimè reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetiuisse. B. Istud ego nesciebam: sed tibi libenter assentior. A. Faciamus ergo, quod ego te monebam. B. Equidem non recuso. incipe.

COLLQ. XII.

Eiusdem est argumenti cum superiore. Præterea, qui errat, corrigitur ab altero, & admonetur. Laudatur memoria, & diuinum esse donum agnoscitur.

GEORGIVS. ISAACVS.

TEnésne memoria prælectionem? I. Pro modum. G. Visné repetamus vnà? I. Maximè velim. G. Incipe igitur. I. Faciam libenter: sed tu attentè audi, vt me corrigas, siquid errauero. G. Agedum. I. Fac sumptum propere. G. Iam errasti, incipiendum fuit ab helsterna. I. Bene admones: nunc incipiam.
Iratus

COLLOQ. SCOLAST.

Iratus de re incerta contendere noli. Impedit ira. G. Peccas accentu: itera. I. Impedit ira animum ne. G. Distingue post animum. I. Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Fac sumptum propere, quum res desiderat ipsa. Dandum etenim. G. Iterum peccas accentu: repete. I. Dandum etenim est aliquid, quum tempus postulat aut res. G. Videsne te errauisse quater? I. Video: G. Et obseruasti locos? I. Obseruauit. G. Sic tibi facilius cauebis. I. Me miserum: putabam me recte tenere. G. Sic mihi quoque solet accidere, quoties memoria non est bene confirmata. I. Felix, qui memoriam bonam habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit: audi nunc me. I. Audio, pronuncia. G. Iratus de re incerta contendere noli. I. Hem, praeceptor adest: tace, vt illum salutemus.

COLLOQ. XIII.

Felix arguit Clementem negligentiae: Clemens fatetur culpam, promittit in posterum diligentiam. Exemplum bonae indolis in puero.

CLEMENS FELIX.

NIHILne est, quod reddamus hodie praeceptor; F. Nihil, nisi de Grammaticae

tice

rica Rudimentis. C. Quidnam? F. Inspice
 librum tuum: inuenies notas in quinque le-
 ctiones, quas præceptor nobis præscripsit. C.
 Quando istud fuit? F. Die Veneris, hora
 quarta. C. At ego tunc non interfui. F. Ergo
 plagas meruisti. C. Siccine iudicas. seuerè
 iudex? occupatus eram domi: nec abieram
 iniussu præceptoris. F. Esto: sed tamen de-
 buisti postridie quærere, quid pridie actum
 esset. C. Meam culpam confiteor: sed cedo li-
 brum tuum, quæso, vt videam, quid nobis
 reddendum sit, F. Accipe, & eadem opera
 signato, quæ à præceptore nobis præscripta
 sunt. C. Faciam diligenter: neque posthac
 (vt spero) me accusabis negligentia.

COLLOQ. XIII.

*Quidam, quod absuerit, quærit ex condiscipulo
 quid actum sit in auditorio.*

CHRISTOPHORVS. ONESIMVS.

Quid actum est in auditorio hora tertia?
 O. Tractatæ sunt orationis partes ex-
 prælectione. C. Nihilne amplius? O. Dixisse
 nisi me interpellasses. C. Erraui: perge. O.
 Postea dictauit præceptor argumentum Ger-
 manicum,

32 COLLOQ. SCHOLAST.
tum Germanicum, hodie vertendum. C.
Quando reddendum? O. Cras meridie. C.
Iam ne vertisti? O. Vt cunq;. C. Dicta mihi,
quæso, vernaculum. O. Excipe, festina, nam
habeo scribere aliquid.

COLLOQ. XV.

Exordium est ad repetendam prælectionem.

STEPHANVS. GEORGIVS.

Quid agis? G. repeto mecum. S. Quid
repetis? G. Præscriptum hodiernum
præceptoris. S. Tenesne memoria? G. Sic
opinor. S. Repetamus vnâ: sic vterq; nostrum
rectius pronuntiabit coram præceptore. G.
Tu igitur incipe, qui me prouocasti. S. Agè
attentus esto: ne me sinas aberrare. G. Sum
promptior ad audiendum, quàm tu ad pro-
nuntiandum.

COLLOQ. XVI.

Ad idem cum proximo superiore.

ANTONIUS. CHRISTIANVS.

Visne mecum repetere prælectionem? C.
Volo. A. Tenesne? C. Non satis rectè
fortasse. A. Agè, faciamus periculum. C.
Quid igitur expectamus? A. Vbi voles inci-
pe. C.

COLLOQ. SCHOLAST. 33

pe. C. Atqui tuum est potius incipere. A. Quid ita? C. Quia me inuitasti. A. Aequum dicis, attende igitur. C. Istic sum.

COLLOQ. XVII.

Exordium est ad colloquendum. Qui bene agit, reprehendi non timet. Prudenter igitur facit qui preceptum illud usurpat, Sic age ne timeas.

CASIMIRVS. SAMVEL.

IAm ne tenes, quæ reddenda sunt hora tertia? S. Teneo. C. Ego quoq; S. Ergo confabulemur paulisper. C. Sed si interuenerit obseruator, putabit nos garrire. S. Quid times, ubi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala: audiat, si velit, nostrum colloquium. C. Optime loqueris: secedamus aliquò in angulum, ne quis non impediatur.

COLLOQ. XVIII.

Admonitio breuis sed pueris aptissima.

THEOPHILVS. MARTINVS.

NON decet hic otari, aut garrire, dum præceptor expectatur. M. Quid ais, non decet? Immo verò non licet: nisi volumus vapulare. T. Tu igitur audi me, dum prælectionem pronuntio: ego deinde te audiam. M. Agè pronuntia, C. COL-

34 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XIX.

EVSEBIUS. FRIDERICVS.

CVR non scribis? F. Iam scripsi meam paginam, tu verò? E. Eo scriptum in area. F. Quid ita? E. Quia serenum est cœlum. F. Festina. tempus abit: & mox exigitur ratio.

COLLOQ. XX.

Ab amico petitur aliquid operæ: promittitur dari per opportunitatem. Exemplum amici officiosi.

TITVS. VALERIVS.

CVR non scribis? V. Quia non libet. T. Atqui præceptor iusserat. V. Scio: sed est mihi aliquid legendum prius: præterea nihil habeo, quod nunc scribam. T. O si velles mihi scribere. V. Quidnam? T. Habeo describenda dictata præceptoris. V. Quæ dictata? T. In Ciceronis epistolas. V. Libenter describam tibi, sed exspecta feriarum diem proximum. T. Exspectabo igitur: sed ne fallas quæso. V. Nec sciens, nec volens fallā.

COLLOQ. XXI.

David officium petit ab Augusto: hic occupationem excusatus bellæ denegat. Alter non urget ulterius. Exemplum modestiæ tum in petendo, tum in denegando.

DAVID

DAVID. AVGVSTVS.

V I Sne mihi describere prælectionem?

A. Cur non habes? D. Quia hesternò

die fui occupatus. A. Accipe librum meum

& describe. D. Non ignoras ^{scribere} me lentius scri-

bere: & tu citius totum descripseris, quàm

ego quatuor aut quinque versiculos. A.

Quare tibi alium scriptorem: ~~nunc ego tibi~~~~non possum dare operam~~. D. Cur non? A.

Est mihi aliud negotium, idemq; per neces-

sarium. D. Nolo te vrgere, nec possum qui-

dem: sed saltem commoda tuum codicem.

A. Accipe, ~~utere ut libet, modo ne aburâre~~.

D. Nihil est: quod hîc verearis.

COLLO Q. XXII.

Exemplum diligentiae in agendis rebus.

AVGVSTINVS. OBSERVATOR

DOMESTICVS.

L Icêne ite cubitum, condiscipuli? Obs.

Cur ante horam? A. Quia tertia est mi-

hi surgendum. Obs. Quamobrè? Aug. Scri-

bendi causa. Obs. Quid scripturus es? A.

Literas ad patrem. Obs. Cur non petis à præ-

C 2 ceptore

ceptore veniam? A. Bene mones: estne in museo? Obs. Puto esse, vise.

COLLOQ. XXIII.

Quidam puer studere mauult quam ludere. Exemplum in pueris rarissimum.

PAEDAGOGVS. PVER.

is est puerum dicitur
donec redeas
VNde venis? Pu. Venio infernè. Pæd. Quod erat tibi negotium infra? Pu. Iueram redditum vrinam. Pæd. Sede nunc ad mensam, & mane in cubiculo, donec rediero. Pu. Quid agam interea? Pæd. Edisce prælectionem in diem crastinum: vt eam mihi reddas ante cœnam. Pu. Iam edidici, præceptor. Pæd. Lude igitur, Pu. Sed nullos habeo collusores. Pæ. Satis multos inuenies in hac vicinia, ex tuis etiam condiscipulis. Pu. Nihil id curo: nunc malim (si tibi placer) ediscere de Cathechismo in diem Dominicum. Pæ. Vt libet. Pu. Si quis te quaeret, quid illi dicam? Pæ. Dic me prodijisse, sed mox reuerfurum.

COLLOQ. XXIII.

Quidam pædagogus discipulum educit ambulatum. Exercitatio corporis. Socratis apophthegma

gma

gma. Ambulatio fit propter comites iucundior. Exemplum honestæ remissionis in studijs.

PAEDAGOGVS. ABRAHAMVS

PVER.

HEus Abrahamæ. A. Hem præceptor. Pæ.
Pone libros iam satis toto die studuisti:
para te vt eamus ambulatum. A. Nonne à
cœna præstaret. Pæ. Salubrior est ante cibum
exercitatio corporis. A. Memini ex te audi-
re. Pæ. Narra Socratis dictum in eam ten-
tentiam. A. Quum Socrates vsque ad ve-
sperum contentius ambularet, interrogatus,
quare id faceret, respondit, se, quo melius
cœnaret, obsonare famem ambulando. Pæ.
Probè meministi: quis auctor? A. Cicero.
Sed quònam prodibimus, præceptor? Pæ. Ex-
tra urbem. A. Mutabò ne calceos? Pæ. Mu-
ta, ne istos novos puluere conspergas. fume
etiam umbellam, ne Solis ardor infuscet ti-
bi faciem. A. Iam paratus adsum. Pæ. Nunc
sanè prodeamus. A. Vocabòne ex vicinia
vnum aut alterum comitem? Pæ. Rectè ad-
mones, sic enim iucundior erit deambula-
tio. nam per viam sermones inter vos con-
feretis:

C 3

*obsonare est
aliquid (cibi)
parare*

feretis: & in vmbra colludetis alicubi. A. Sic etiam excitabitur cibi appetentia. Pæ. Ego lento gradu præcedam: vbi nactus eris comites, vos me per portam Rhenanam sequimini. A. Nos igitur illic expectabis? Pæ. Certò. A. Quid si nullos inuenero? Pæ. Nihilominus sequere me: audistin? A. Audiui, præceptor.

COLLOQ. XXV.

De emptione chartæ. Auctarium in emptione, siue
am quisq; utilitatem curat.

*c. istam
quam tu habes*

HERMANNVS. GISBERTVS.

scapos ramos

*visitavit sapiam
vixit q. d. d. d.*

*emo pliris
vixit sapiam
vixit q. d. d.*

areno bibula

A Quo emisti istam chartam? G. à Francisco. *scapos ramos* H. Estne bona? G. Melior quam ista tua, vt opinor. H. Nihil miror. G. Cur istud dicis? H. Quia fortasse carior. G. Nescio. H. Quanti emisti scapum? G. Solido et semisse: tu verò quanti? H. Solido, & pluris. G. Quanti igitur? H. Quinque quadrantibus. G. Non malè profectò emisti. H. Quin etiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quòdnam, quæso? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus sum petere. H. Ego ne petiui quidem, sed

sed vltro ille dedit: Et hoc (inquit) addo tibi, vt me reuifas. G. Sic folent entores alii-
non fuit in vobis
 cere. H. Nec mirum: fuum quisq; commo-
 dum quærit. G. Sed quid agimus, hodierni
 penfi immemores? H. Exiguum eft: fatis
 temporis nobis reftat.

COLLOQ. XXVI.

*Charta mutuò data repositur. prudentis est,
 prius referre in codicem expensu, quam aliquid credere,
 fve dare mutuo.*

ANSELMVS. FONTANVS.

M Eminiftin me tibi nuper dediffe char-
 tam mutuò? F. Quidni meminerim?
 non adeò fum obliuiofus. A. Quot erant
 fchedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidifti?
 F. Exspectau, dum haberem codicem. A.
 Habuiftine tandem? F. Tantùm hodie. A.
 Vbi? F. In bibliotheca eius. A. Quid ille, de-
 ditne libenter? F. Mifit me ad hypodida-
 fcalum, qui ftatim dedit codicem. A. Non
 antè in fuum codicem retulit? F. Nihil dare
 folet, quin prius infcribat. A. Audiui ex pa-
 tre, id efle viri prudentis. F. Præfertim fi
 reddenda eft ratio. Sed quibus indicijs dare

C 4 tibi

40 COLLOQ. SCHOLAST.

tibi ausus est? F. Ostendi illi manu mea scriptum in libello meo. sic enim (vt scis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuum, F. à prandio statim, ne dubites.

COLLOQ. XXVII.

Pennæ venales. Diuersa viuendi ratio pro locorum diuersitate. Hic obserua communem emptorum morem, qui tot verbis tentant de precio indicato aliquid detrabere.

FRANCISCVS. MARIVS.

Pennæ istæ, quas circumfers, suntne venales? M. Etiam, si se emtor obtulerit. F. Ostende; vah, quam sunt molles. M. Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum; sed tenta diligenter, sunt enim aliæ alijs firmiores. F. Satis video, quales sint. quot vis dare pro quadrante? M. Tantum sex? F. Quid ais sex? mallem emere à mercatoribus, qui Colonia & Francofurto huc adferunt. M. Quasi nesciam, quanti vendantur. Audiui ex fratre, qui dat operam scribæ huius ciuitatis, se emisisse Colonia singulis assibus. F. Aliter Colonia, aliter Argentina viuitur; sed non opus est tot verbis, vis dare duodecim? M. Hui, duodecim, quasi

ego furatus sum. F. Istud non dico; sed vide,
 num tibi placeat conditio. M. Vis, vno ver-
 bo dicam? F. Dic, quæso, satis iam garritum
 est. M. Dabo tibi nouem, modò promiscuè
 de mea manu accipias. F. Nugas agis, ego
 sine delectu nollem accipere quindecim. Va-
 le, alibi inueniam satis. M. Per me licet, heus,
 heus, redi. F. Cur me reuocas? M. Accipe,
 si vis, octo, nec à me plures expecta. F. Cedò
 totum fasciculum, vt deligam arbitrato meo.
 M. Tene, delige, vt voles. F. Vide nunc, & si
 libet, numera. M. Sunt vigintiquatuor: con-
 stat numerus. Sed miror, te nullas accepisse
 ex ala extrema: sunt enim firmiores. F. Scio,
 sed habent caulem breuiorem. *ut in vno fin* *duo galle*
 Accipe preti-
 um. M. Bene vertat Deus vtriq; nostrum.
 F. Idem tecum opto, atq; precor. Sed quan-
 do afferes meliores pennas? M. Nescio, an
 meliores possim, sed, vt spero, *in vno fin* *breui* plures
 afferam, quum ad nos domum proficiscar.
 F. Suntne vobis multi anseres? M. Trigin-
 ta & amplius. *non nisi vobis* F. Papæ, quantus grex anse-
 rum. vbi pascuntur? M. Scies alias: non li-
 cet mihi diutius hîc morari. Vale Francisce.
 F. Cura vt valeas, Mari.

COLLO.

42 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXVIII.

*Othomannus à Philiberto pennam commodato
petitam accipit.*

OTHOMANNVS. PHILIBERTVS.

VISne mihi dare vnicam pennam? P.
Non sic dantur mihi, O. Hem, rem tan-
tillam mihi negas? quid si magnum quid ro-
garem? P. Fortasse repulsam ferres. O. Cre-
do equidẽ, age, non peto dono: saltem com-
modabis. P. Non recuso, modo ne abutare.
O. Non abutar. P. Caue hinc pedem moue-
as. O. Nusquam moueo.

COLLOQ. XXIX

De preparatione penne.

MATERNVS. BERNARDVS.

Acuisti ne pennam meam? B. Iam du-
dum. M. Qua forma scripturæ? B. Me-
diocri. M. Maluissẽ ad minutas literas,
B. Debuisti prædicere. M. Oblitus eram B.
Parum refert, mucronem facilẽ mutabo:
ipetitum. M. Sed ubi reliquisti? B. Super
mensam hypocauisti. M. In qua parte. B.
Vbi studere soleo.

COLLO

COLLOQ. SCHOLAST. 43
COLLOQ. XXX.

Petrus à Iosua pennam commodato petit, hic primo fingit se commodare nolle: deinde dono dat. Christi præceptum. Christianus debet Christum præceptorem imitari. Colloquendi occasio quæ sita per simulationem.

P E T R V S . I O S V A .

HAbésne duas aut tres pennas? I. Sunt mihi tantum duæ. P. Da mihi vnā commodato. I. Non faciam. P. Cur non? I. Ne abutaris. P. Memineris: fortasse aliquando me frustra rogabis aliquid. I. Atqui iubet Christus malū bono compensandum. P. Nōdum istud didici. I. Tamen discas oportet, si cupis esse Christi discipulus. P. Quid cupio magis? I. Disce igitur magistrum imitari. P. Discam progressu temporis. I. Præstaret nunc incipere, dum per tempus licet. P. Nimis vrges: nondum compleui annum octauum, vt ait mater. I. Semper est bene agendi tempus: sed interim ne mihi, quæso, succenseas. Iocabar enim, vt te ad colloquendum inuitarem tantisper, dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaq; non omnino pessima. P. Reddam tibi statim, quum aliquid descripsero.

44 COLLOQ. SCHOLAST.

ptero. I. Nolo mihi reddas. P. Quid igitur, faciam? I. Quidquid voles, a me enim tibi donodator. P. Gratiam habeo maximam.

COLLOQ. XXXI.

De emptione scapelli librarij, & eius probatione. Deus bona docet.

HENRICVS GYALTERVS.

VNde redis tam anhelus? G. A foro. H. Quid illinc affers? G. Scapellum. H. Quanti emisti? G. Duobus assibus. H. Estne bonum? G. Est e Gallia, vt dixit mercator: vide notam. H. Ego minimè noui: sed tu non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Debuisti aliquem peritum adhibere, qui tibi optimum deligeret. G. Hic erraui, fateor: sed hoc me consolatur, quod mercator habetur vir bonus, vtpote professionis Euangelicæ. H. Quasi nulli sint fallaces eiusmodi. G. Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus, quin potius experiamur ipsum scapellum. H. Experientia docebit nos. G. Accipe, & tenta, obsecro. Non enim probaui, nisi leuissimè, idq; inter emendum. H. Papæ, quis te docuit tam prudenter eligere? G. Rogas? non meministi præce-

ceptorem nobis dicere tam sæpe, Deum esse
solum, qui bona doceat? H. Profectò hîc o-
primè te docuit. G. Ago illi ex animo grati-
as: & precor, vt me semper doceat parere
suæ voluntati. H. Ego quoq; idem precor,
nec solum nobis, sed etiam pijs omnibus. G.
Facis, vt pium decet puerum. Sed éstne tem-
pus, vt conferamus nos in auditorium? H.
Sic est: sume libros, & eamus vnà.

COLLOQ. XXXII.

*Scapellum commodato petitur: datur, sed addi-
ta conditione. commodatarius non debet abuti commo-
dato.*

MICHAEL. RENATVS.

Habésne scapellum? R. Habeo. M. Oro
te, commoda mihi parumper. R. Quā-
do reddes? M. Quum primùm duas pennas
exacuero. R. Accipe, sed ea lege, vt inte-
grum reddas. M. Ea conditione acceptum
intelligo, etiamsi non addidisses, R. Intelli-
genti (vt vulgò dicitur) pauca sufficiunt.

COLLOQ. XXXIII.

*Consilij mutatio propter spem lucri. Consilium
bonum etiam inimicis dandum. Christus magister opti-
mus. Doctrina Christi studiosè sequenda. Spiritus diui-
ni instinctus.*

SER

46 COLLOQ. SCHOLAST.

SERVATVS. MANASSE S.

EMistine scapellum, vt nuper volebas?
 M. Non emi. S. Quid obstitit? dixerat
 enim mihi, emturum te hodie. M. Dixeram
 quidem: sed mihi postea in mentem venit,
 expectabom præstare, vt expectem mercatum proximè
 futurum in hac ipsa vrbe. S. Quid facies lu-
 cri? M. Et minoris emam, & melioris nota,
 nempe ex Germaniæ inferioris officinis. S.
 Quis tibi istud consilium dedit? M. Hiero-
 nymus noster. S. Bene fecit. Debemus enim
 amicis bonum consilium semper dare. M.
 Tantum ne igitur amicis? S. Imò & inimicis,
 fateor: quia sic iubet Christus, præceptor
 noster optimus. M. Vtinam doctrinam ei-
 us bene infixam memoriæ conseruemus:
 eamq; perpetuò sequamur. S. Faxit ille spi-
 ritus bonus, cuius vnus instinctu animi no-
 stri ad bene agendum accenduntur. M. Be-
 nè precaris.

COLLOQ. XXXIIII.

Catalogus librorum scholasticorum, deq; eorum
 vsu bona admonitio.

CAROLVS. LAMBERTVS.

Habesne

H Abésne multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes? L. Rudimenta Grammaticæ, Colloquia scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis cum Germanica interpretatione, Catonem, Dictionarium, Testamentum Germanicum, Psalmos cum Catechismo, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes? C. Omnes habeo, quos enumerasti, præter Catonem, Terentium, & Cicero nis epistolas. Cur enim libros haberem, qui non præleguntur in classe nostra? L. At ego, dum sumus otiosi, lego interdum illos: vt semper aliquid addiscam noui, præsertim in lingua Latina, & honestis moribus. C. Prudenter facis, mi Lamberte. O me miserum, qui nunquam didici, quid sit studiosum esse. L. Disce igitur. Præstat enim serò, quam nunquam discere.

C O L L O Q. X X X V.

Simon ab Haggeō librum commodato petit: non dat Haggeus, qui iam alteri dederat. Idem mauult iniuriam pati, quam accusare condiscipulum ob priuatam iniuriam. O charitatem rarissimam. Consilium bonum res est tutissima.

S I M E O N. H A G G A E V S.

Commoda

*accipias com-
dato ab altero
affribis
esse suum
in re
deferre a
hominem
tempore*
Commoda mihi Virgilium tuum in du-
 os dies, si nullo incommodo tuo id fie-
 ri potest. H. Profecto non possum. S. Cur
 non? H. Quum Gerardus his diebus à me cō-
 modato accepisset, pignori ^{et in pignori} opposuit. S. àn-
 tu, pignori? H. Sic est, vt dico. S. Quanti
 oppignoraui? H. Tribus (vt ait) alsibus.
 S. O hominem ingratum. H. Tantum ne in-
 gratum? S. Immo verò & ingratum, & ma-
 lum. Sed numquid ille rem tuam oppignora-
re potuit, ^{me} inconsulto? H. Potuit, vt factū
 vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu
 tetigisti: sed quid facerem? S. Rogas? Defer-
 eam ad præceptorem. H. Malo istam pati
 iniuriam, quàm committere, vt miser vapu-
 let. S. Benè facis, dummodo tuum reddat.
 H. Redder, spero. S. Vnde redderet? H. A-
 it, se breui accepturum à patre pecuniam. S.
 Quid si te fallit? H. Fieri potest: Sed tamen ali-
 quot dies expectabo quid futurum sit: post
 deinde consilium capiam. S. Consilio recto
 nihil est tutius. H. Meministi probè, sic enim
 præceptor dictauit nobis. Sed nunquid vis
 aliud? S. Vt benè tibi sit. H. Et tibi optimè.

Liber item commodato petitur, isq; impetratur, sed ab illo repetendus. Beneficio non abutendum.

GRATIANVS. FORTVNATVS.

Visne mihi commodare tuum Terentium? F. Volo equidem, modò illum repetas à Conrado, *cu iudicem ei impetrasset fab.* G. Quo signo vis repetam? F. Nempe hoc, quòd eius habeo epistolas. G. Id mihi satis est. **F** Sed quando reddes? G. Quum descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur, ne meo studio incommodes. G. Maturabo. **F** Sed heus tu, caue macules: alioqui ægrè commodabo posthac. G. Nempe indignus essem beneficio.

COLLOQ. XXXVII.

Liber eleganter compactus ostentatur. Deprehenditur stulta quæstio: excusatur quasi iocus fuerit. Iocus inter familiares vsitatus. In iocis nostris Deus non est offendendus.

AUGVSTINVS. ROBERTVS.

QVIS iste nouus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas? R. Terentius.

A. Vbi impressus? R. Lutetiæ. A. Quis tibi dedit eum? E mi pecunia mea. A. Vnde nactus eras pecuniam? R. Stultè istud quæris:

D

quasi

50 COLLOQ. SCHOLAST.

quasi verò furatus sim. A. Absit à me id cogitare: sed animi causa id rogabam. R. Nec ego ferìd dictum tuum reprehendi: sed eo modo iocari solemus cum familiaribus. A. Nihil iocari prohibet, modò ne Deus offendantur. Sed age, ad propositum reuertamur: de quo emisti Terentium istum? R. De Clemente. A. Illòne bibliopola circumforaneo? R. Maximè. A. Quanti constitit? R. Decem assibus. A. Nihilne amplius? R. Nihil omnino. A. Profectò satis vile precium. R. Praefertim quum auratus, adeoque eleganter compactus sit. A. Erant ne codices alij similes? R. Duo vel tres. A. Deduc me, quæso, ad illum. R. Eamus.

COLLOQ. XXXVIII.

Liber inuentus redditur suo domino. Summo iure non semper est agendum. Leges scholasticae equitate regendae. Causa sine periculo. Petitur gratiae relatio. Exemplum hic est charitatis.

ALARDVS. BALTASAR.

habet gratiam
habet gratiam
gratiam
gratiam

Nonne hic liber tuus est? B. Ostende mihi. agnosco meum. Vbi inuenisti? A. In auditorio nostro. B. Ago tibi gratias, quòd eum collegeris. A. Atqui nunc notandus esses

L I B E R P R I M V S .

dus esses, si summo iure vellem tecum agere.
 B. Quid ita? A. Nescis leges nostras schola-
 sticas? B. Ipsæ etiam leges cupiunt, ut iure
 regantur. A. Quo iure reguntur leges no-
 stræ? B. Aequitate & præceptoris arbitrio,
 nempe qui nobis eas priuatim condiderit:
 præterea non solet tam seuerus esse in eo,
 quod vel negligentia vel obliuione peccatū
 est. A. Sic sæpe expertus sum: sed quo
 modo peccaueris, dicenda erit causa coram
 obseruatore. B. Non timeo causam dicere,
 ubi nihil est periculi. A. Taceo. B. Sed quæso,
 quid opus est, ut id sciat obseruator? Hic e-
 nim Deus nihil offensus est. A. age, celabo.
 B. Bene facies. A. Sed heus, memento par
 pari referre, si fortè mihi acciderit aliquod
 delictum eiusmodi. B. Aequum bonum di-
 cis: meminero.

COLLO Q. XXXIX.

*Repetitur commodatum, dilationem petit com-
 modatarius, eamq; impetrat.*

CYRIACVS. GERMANVS.

C VR non reddis mihi librum? G. Ex-
 specta in crastinum diem: nondum fa-
 tis vsus sum. G. Libenter expectabo. G.

D 2

Referam

COLLOQ. SCHOLAST. 52

Referam tibi gratiam, Deo volente. C. Pro-
tantillo beneficio nullam exspecto gratiam
G. tamen est meum agnoscere.

COLLOQ. XL.

Queritur liber per oblivionem relictus. Arguitur negligentia qui reliquerat.

NICOLAUS. CYRILLVS.

VI Distine librum meum? C. Quem li-
brum quæris? N. Ciceronis epistolas. C.
Vbi reliqueras? N. Oblitus eram in audito-
rio. C. Tua fuit negligentia. N. fateor: sed
interim indica, si quem scias accepisse. C.
Cur non adis præceptorem? Solet enim (vt
scis) quæ à nobis relicta sunt, aut ferre in
museolum, aut alicui dare, qui reddat. N. Be-
ne mones, ☉ me obliuiofum, cui istud in
mentem non venerat.

COLLOQ. XLI.

Beatus Ezechieli promissimè dat mutuam pecuniam.
Exemplum expromptæ liberalitatis.

EZECHIEL. BEATVS.

VIS à me magnam inire gratiam? B. Ni-
hil libentius fecerim: siquidem penes
me res ipsa est, sed quid est, in quo tibi com-
modare

Der Herrliche Herr Gebender
H: d. Dein Dasein auf die ewige

modare possim? E. Da mihi mutuo asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed maiorem partem. E. Quantum, quæso? B. Nescio, mihi crumenam inspexero. ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio. non enim te vacuare prorsus volo. B. Parum refert: totum, si vis, accipe. E. Ago tibi gratias: credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo, cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Ut liber. E. Amo te de ista tam exprompta benignitate. B. Si quid aliud possim, ne parcas. E. Reddam totum, Deo volente, quum primùm pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus; nondum est opus mihi.

COLLOQ. XLII.

David à Nicolao quinq; asses mutuò petit, solum duos obtinet.

DAVID. NICOLAVS.

POTE Sne mihi mutuò dare aliquantum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinq; asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quod igitur? N. Tantum quatuor. D. Bene sanè, da mihi istos quatuor. N. Dabo (si vis) dimidium. D. Cur non totum? N.

D 3

Quia

54 COLLOQ. SCHOLAST.

Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos, quæso. N. Sed tibi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos, quando reddes? D. Die (vt spero) Sabbati, quum Pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLLOQ. XLIII.

Caspar habens pecuniam Paulo pauxillum petenti denegat: spem tamen dat in posterum.

Quia mihi sunt duo opus duo
P A V L V S. C A S P A R.

DA mihi duos asses mutuò. C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam: C. Accipio quidem: sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Vbi emero, quæ mihi sunt opus, siquid supersit, faciam te libenter participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? C. Statim dicam tibi: ne frustra diutius expectes. P. Quando emes ea, quæ decreuisti? C. Cras, (vt spero) aut ad summum perendiè. P. Bene habet, tempus est breuissimum.

COLA

COLLOQ. XLIIII.

Longa insinuatione petitur mutua in futurum pecunia, ea statim promittitur. Exemplum astutiae, item animi prompti ad bene merendum.

MAVRICIVS. BARTHOLOMÆVS.

A Bijt ne pater tuus? B. Abijt. M. Quota hora? B. Prima pomeridiana. M. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monuit me, vt diligenter studerem. M. Vtinam sic facias. B. Faciam, Deo iuuante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit, vt ferè solet. M. Quantum? B. Nihil ad te. M. Fateor: sed tamen quid facies ista pecunia? B. Emam chartam, & alia, quæ mihi sunt vsui. N. Quid si amiseris. B. Aequo animo ferendum erit. M. Quid si fortè eguero? dabisne mutuo? B. Dabo, & quidem libenter. M. Habeo tibi gratiam.

COLLOQ. XLV.

Redditur commodatum cum excusatione dilationis, Non debemus offendi nisi vbi Deus offenditur.

CORNELIVS. FONTANVS.

SATISne vsus es scalpello meo? F. Satis. C. Redde igitur. F. Accipe, ago tibi gratias.

D 4

56 COLLOQ. SCHOLAST.
tias .C. Nihil est quod agas. F. Sed ignosce
quòd non vltro & citius reddiderim. C. Ea
de re nihil sum offensus. Non enim debe-
mus offendi, nisi quum Deum offendi vide-
mus. F. Rectè sentis.

COLLOQ. XLVI.

Cultellus datur commodato sed agra.

BERTHOLDVS. NATHAN.

COMMODA mihi, parumper cul-
tellum tuum. N. Semper aliquid com-
modatò petis: accipe, quin tu emis potius?
habeo pecuniam. N. Cur non petis? B. Vn-
de peterem? N. A patre. B. Non est in hac
vrbe. N. Vbi igitur? B. Peregre profectus
est. N. Quò? B. Bernani. N. Quo die? B.
Nudiustertius. N. Quando est reuersurus?
B. Cras, vt speramus. sic enim dixit profici-
scens. N. Benè vertat Deus.

COLLOQ. XLVII.

Panis mutuò dandus appenditure

CONRADVS. SIMO.

RESTATNE tibi multum panis? S.
Satis, gratia Deo. C. Visne mihi dare
mutuò?

mutuò? S. Libenter. C. Sed fortasse tibi non
 sufficiet. S. Immo, vt spero. C. Ad quod vsq;
 tempus? S. Ad diem Veneris. C. Vnde ha-
 bebis postea? S. Domo. C. Quis afferet? S.
 Egomet ibo petitum. C. Quando? S. Ipso
 die Veneris. C. Da mihi mutuò sesquilibra.
 S. Quis appender? C. Vxor præceptoris, aut
 ancilla. S. Eamus petitum ex arca mea. C.
 Quin ito solus: ego te in culina expectabo.

COLLOQ. XLVIII.

*Ludolphus Ieremie esurienti largitur de suo pa-
 ne. pueri assuescendi vt inscijs parentibus nihil attin-
 gant. Consilium de ientaculo & merenda commodè im-
 petrandis.*

IEREMIAS. LUDOLPHVS.

OR. te, da mihi ex pane tuo. L. Mihi
non habeo nimis: tamen volo tibi im-
 pertiri, accipe. Ie. Gratias ago tibi. Lu. Non
 est quod agas, ob rem tantulam. Sed dic,
 quæso, cur non attulisti? Ie. Quia nemo erat
 domi nostræ, qui mihi daret. Lud. Tu verò,
 cur non accipis? Ie. Non audeo, nisi det ma-
 ter. Lud. Bene facis: sed audi bonum consi-
 lium. Ie. Ausculto, vt audiam: dic quæso.

D 3 L. Quum

58 COLLOQ. SCHOLAST.

L. Quum prandio finito tolluntur mensæ reliquæ; petito merendam tuam, eamque in peram statim recondito. Ita fiet, vt nunquam immunis venias, I. De ientaculo autem quid suades? L. Vt petas in exitu cœnæ, & idem facias, quod dixi tibi de merenda. I. Nunquam vidi melius consilium dari. L. Fac igitur, vt memineris; & quum voles, vttere. I. Ego verò vtar, quoties opus erit.

COLLOQ. XLIX.

Prima pars eiusdem fere argumenti est cum præcedente. Licentia perniciēs puerorum. Parentum bonitate non est abutendum. Nemo bonus sine Deo. Ideoq; auxilium sp. s. perpetuū implorandum. Pij colloquijs nihil iuuentuti fructuosius. In omnibus Dei bonitas agnoscenda & celebranda.

AVGVSTVS, BRENNVS.

DA mihi frustum panis. B. Non habes? A. Si haberem, non peterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam postea: sed da interim, quæso: nam esurio vehementer. B. Cape. A. Hui tantillum. B. Etiam quereris? A. Non immeritò: das parcè nimis. B. Vide, quantulum restet: dedi ferè dimidium. A. Ago tibi gratias: dedisti abundè: sed iocabar.

Bar. B. Nunc responde: cur non attulisti panem domo? A. Nemo erat, qui daret. B. Nemo? A. prorsus nemo. B. Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid ceteri? A. Omnes erant occupati. B. Cur tute non accipiebas? A. Nunquam auderem talis quidpiam. B. Cur non? A. Mater perpetuo vetat, ne quid attingam, sine permisso eius. B. Dura mater. A. Tuo quidem iudicio, qui indulgentiorem habes. B. Non dico indulgentem, sed certe liberalem. A. Quomodo te tractat? B. Suauissime, omninoque ex animi sententia. A. Fortasse in tuam perniciem. B. Auerat Deus optimus maximus. A. Non equidem inuideo, B. Cur ergo istud dicis? A. Ut interim te moneam, Omnes licentia deteriores fieri. B. Benefacis. sed quid censes? Nonne uti licet parentum bonitate? A. Certè licet, modo ne abutaris. B. Quomodo abutimur? A. Rogas? quum aut patris aut matris indulgentiam in malum vertimus. B. Rectè dicis: sed quotusquisque id facit? A. Immo ferè omnes; nisi qui à Domino Deo Prohibentur. B. Quis potest bonus esse nisi per Dei gratiam? A. Ergo
(ut saepe

60 COLLOQ. SCHOLAST.

(vt sæpe monemur à præceptore) precandus est, vt Spiritu suo nos bonos & sanctos efficiat. B. Gaudeo te non attulisse ientaculum. A. Quamobrem? B. Quia hoc nostro colloquio mihi videor multum profecisse. A. Ego quoque non parum. B. Tua opera id factum est. A. Immo beneficio Dei: qui quidem ita voluit. B. Credo equidem. A. Et hic igitur, & in cæteris agnoscamus bonitatem eius. B. Valde id æquum est. A. Immo valde necessarium: si quidem volumus ingrati animi crimen effugere. O sermonem iucundissimum. Gratia Deo immortales, per Iesum Christum. B. Ita velim.

COLLOQ. L.

Premium victoriæ causa petunt pueri: datur à magistro, sed non sine admonitione. Obligatur quis ex promisso. Deus successum dat studijs. sine Deo omnia vana.

DISCIPVLVS primus ex victoribus.
PRÆCEPTOR. NOMENCLATOR.

PRÆCEPTOR, visne dare præmiorum? P. Quamobrem? D. Victoriæ causa. P. Vbi sunt compares tui? D. Adsunt, Hubertus & Antonius. P. Heus Nomenclator

tor, suntne hi victores hac hebdomade? N. Habent notas omnium paucissimas. P. Ergo sunt victores: quid aliud ex te quæro? Vos igitur quod præmiũ petitis? D. Quod tibi placuerit. P. Quo tandem iure debeo? D. Ex promisso. P. Aequum dicitis. Quicquid enim rectè promissum est, præstari debet. D. Sic ex te didicimus. P. Ecce vobis pennæ singulæ ad scribendum: ac ne putetis vulgares esse, ex earum sunt genere, quæ vulgò Hollandicæ appellantur. D. Gratias agimus, præceptor. P. Quin potius agite Deo omnium bonorum auctori: qui dat studijs vestris successus prosperos: vos autem in literarum studio pergite diligenter. D. Dabimus operam, quantum iuuabit ille Pater optimus. P. Sine eius ope vana sunt nostra omnia.

COLLOQ. LI.

Observatoris diligentia in exigenda à pueris ratione. Bene sibi conscius securo est animo. Omnis homo mendax.

OBSERVATOR. CHRISTOPHORVS-

Vnde venis, Christophore? C. Domo.

O. Quid affers illinc? C. Merendam.

O. Quis

62 COLLOQ. SCHOLAST.

O. Quis tibi permiserat exire? C. Præceptor ipse. O. Vnde istud probabis? C. Adeamus illum, vt consulamus. O. At vide, quid agas. C. Hac in re nihil timeo. O. Adeone securus es? C. Qui verum dicit nihil time-re debet. O. Vera quidem ista est sententia: sed quotusquisq; non mentitur? C. Certus sum, me nihil mentiri nunc. O. Propemodum persuades mihi. Abi, credo tibi: quia in mendacio nunquam te deprehendi. C. Est Deo gratia: quem precor, vt me integrum & purum custodiat. O. Vtinam ex animo sic omnes precarentur: recipe nunc te, vt edas merendam tuam.

COLLOQ. LII.

Premij paruitas contemnitur à sordido. Præmium non lucri sed honoris causa datur.

QVI sunt victores hac hebdomade? E. Vbi eras, quum rationes redderentur? G. Accersitus à patre fueram. sed qui sunt victores? dic fodes. E. Ego & Ludolfus. G. Iamne habuistis præmium? E. Habuimus. G. Quodnam? E. Duodenas iuglandes. G. Hui quale præmium, E. Eho inepte, æstimas
ergo

ergo præmium ex rei pretio? G. Hic nihil aliud video æstimandum. E. Sordidus es, qui lucro sic inhias. Non meministi verbum præceptoris? G. Quod verbum? E. non lucri, sed honoris causa datur præmium. G. Nunc reminiscor, quasi per nebulam. posthac ero diligentior. E. Sic tandem sapiēs.

COLLOQ. LIII.

Gabriel & Burchardus ante lufum tractant studiorum aliquid. A lusu ad studium rediit difficilior. Exemplum puerorum studioforum.

GABRIEL BVRCHARDVS

EVGE. *man fari, meo ex lusu, in lusu*

Estin? B. Quidni audierim? quum ego

met adfuerim? G. Placetne paulisper con-

fabulari: deinde ludemus vna? B. Mallem

ego prius ludere. G. Atqui difficile est lu-

dum abruptare. B. Planè verum dicis: &

ego in me sic experior. G. Quoniam igitur

placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argu-

menti ad contrabulandum. B. Immo tuum

est dare, vt qui me lacefsiueris. G. Aequum

dicis. Redde nomina latine, quæ tibi Ger-

manicè proponam. B. Qua de re propones?

G. De suppellectili. B. Tentabo respondere,

modò

64 COLLOQ. SCHOLAST.

modò ne plura quàm decem proponas. G. E.
 numerabo in digitis, ne forte numerum ex-
 cedam. Audi igitur. B. ^{der Tisch} Istic sum. G. ein an-
 richdich. B. Abacus. G. ein fustuel. B.
 Sella. G. ein leuchter. B. Candelabrum. G.
 ein Kessel. B. Ahenum. G. ein Blasbalg.
 B. Follis. G. ein füßen. B. Pulvinus. G. ein
 Haupteüßen. B. Ceruical. G. ein Betdecke.
 B. Linteu. G. ein Nasen. B. Olla. G. ein Wein-
 fanne. B. Oenophorum. G. Errasti se-
 mel. B. Vbi? G. Dixisti linteum pro lo-
 dice. B. Fateor. debeotibi semel victoiam. G.
 Nunc vicissim propone, vt redimas, si potes.
 B. Vis respondere de edulijs? G. Vt libet. B.
 frisch fleisch. G. Caro recens. B. Schwe-
 nenfleisch. G. Suilla. B. wildbret. G. Ferina.
 B. wildbret vom wilden schwein. G. Apru-
 gna. B. Gesotten milch. G. Lac decoctum.
 B. Moseken. G. Serum vel serum lactis. B.
 ein frischer Kess. G. Caseus recens. B. Fleisch
 brähe. G. Ius carniū. B. Gesotten fisch. G.
 P seis elixus. B. Brählein/ darinne man am-
 ckt. G. Condimētum. B. Falleris. G. Quid er-
 go est? B. Intinctus. G. Condimentum volo.
 B. At ego nolo contendere. G. Quis con-
 ten-

tendit? consulamus. B. Quin prius ludamus:
illud fiet posterius. G. Age, fiat: ne amitta-
mus ludendi occasionem.

COLLOQ. LIIII.

Inuitatio ad ambulationem lusionis loco. Dei
opera inuitare debent ad eum laudandum.

MOSES OSVVALDVS

I AM dudum tædet me toties repetere lu-
sus scholasticos. O. quid facias igitur? M.
Eamus in hortum nostrum. O. Quid age-
mus? M. Ambulabimus, colloquémur, Dei
beneficia in eius operibus commemorabi-
mus. O. Nihil sanè iucundius: sed interim
petenda esset à præceptore venia. M. Iam
impetraui mihi, & item vni, quem vellem
ducere. O. Bene res habet, eamus, ducente
Deo. M. Precor, vt nos custodiat. O. Ego
quoq; idem precor tecum,

COLLOQ. LV.

Sulpitius & Matthæus parant se ad ludendum pi-
la palmaria.

E

SVL

66 COLLOQ. SCHOLAST.

SVLPITIVS. MATTHÆVS.

Impetrastis ludendi facultatem? M. Impe-
 trauius. S. Ad quod vsque tempus? M.
 Ad coenam vsq; S. Qui dederunt versus? M.
 Primi & secundi. S. Quid ceteræ classes? M.
 Primus quisq; decurio trium proximarum
 classium pronunciauit vnā ē sacris literis
 sententiam. S. Nonne precati estis, vt solemus?
 M. Precati, & quidem præfente ludimagistro:
 tu verò vbi eras? S. Iueram domū, à matre accersitus.
 M. Nunc igitur, quid agere cogitas?
 S. Ludere sesquihoram, deinde ad studium me recipere.
 M. vis tu, vt tibi sim collusor?
 S. Quidni velim? M. Quo lusu nos exercebimus?
 S. Nullus est mihi iucundior pila palmaria.
 M. Nec mihi quidē. S. Visamus igitur, an ceteri partes fortiti
 sint, nam si soli luderemus, minus esset voluptatis.
 M. Visamus sane.

COLLOQ. LVI.

*Invitatio ad animum relaxandum. Corporis
 exercitatio confert valetudini.*

MICHAEL. REINÉRVVS.

Vilne venire mecum? R. Quò properas?
 M. Ad Rhenum. R. Quid eo? M. Lotum

Lotum pedes. R. I sanè, nunc lotioni mihi opus non est. M. Sed interim parum fabulabimur. R. Ne fabulari quidem nunc velim. M. Atqui utilis est confabulatio, duntaxat de honestis rebus. R. At mihi utilior est ad valerudinem exercitatio corporis. M. Quid si mansero tecum? R. Prudenter facies: & nos pila palmaria colludemus. M. Bene veritat Deus: maneo. R. Aliàs lotum vnà tecum ibo, quum scilicet longius erit temporis spatium. M. Ad ludum igitur nos accingamus. R. Nulla est in me mora.

COLLOQ. LVII.

Ob negotium lusus prætermisus. Exemplum diligentie.

VINCENTIVS. BONIFACIVS.

CUr hodie non lufisti nobiscum? B. Non erat mihi ludendi spatium. V. Quid habebas negotij? B. Non absolueram pensum meum. V. Quod pensum? B. Dimidiū exemplaris restabat mihi perscribendum. V. Perfecistine? B. Perfeci. V. Laudo tuam diligentiam, ludes aliàs otiosè. B. Quum voluerit Deus. V. Rectè dicis: Nam absq; voluntate eius fieri nihil potest.

E 2

COL-

68 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. LVIII.

*Pueri elementarij extra ordinem ludendi veniam
petunt.*

PRIMVS PVER. PRÆCEPTOR. SECUN-
DVS PVER ET TERTIVS.

S Alue præceptor. *P.* Sit vobis salus à Chri-
sto. *Pueri.* Amen. *Præ.* Iamne repetiui-
stis? *Pri.* Etiam, præceptor. *P.* Quis docuit
vos? *Pri.* Subdoctor. *P.* Quid nunc vultis?
Se. Vt per te liceat nobis parumper ludere.
P. Non est ludendi tempus. *T.* Non petimus
omnibus, sed nobis paruulis tantum. *P.* At-
qui pluit, vt videtis. *S.* Ludemus in pergu-
la. *P.* Quo lusu? *S.* Aciculis vel iuglandibus.
P. Quid mihi dabitis? *Pri.* Dicemus nomi-
na. *P.* Quot dicetis singuli? *S.* Duo. *P.*
Dicite igitur. *Pri.* *pappr*, charta. *dinten*,
atramentum. *Dixi.* *S.* ein buch, Liber.
ein büchlin, libellus. *Dixi.* *S.* T. ein Kirs,
cerasum. *welsche nüsse*, iuglandes. *Diximus.*
P. Quam belli estis homunculi. *Ludi-*
te ad cœnam vsque. *Pueri.* Gratias agimus,
præceptor.

COLLOQ. LIX.

De ab-

De absentia patris in loco pestili. Ex magnis vitæ periculis aliquoties liberatus, certiore de præsentia Dei suorum custodis animo concipit fiduciam.

ATTICVS. BRVTVS.

VBI nunc est pater tuus? B. Pato eum esse Lipsiæ. A. Quid illic agit? B. Negotiatur. A. Ex quo tempore? B. Ab ipso initio mercatus. A. Valde miror, qui audeat illic commorari tot dies, quum pestilentia tanta sit per totam urbem. B. Non est adeò mirandum. A. Ità ne videtur? B. Ita profecto. Fuit enim aliàs in maiore periculo: sed Dominus Deus semper eum custodiuit. A. Credo equidem, & adhuc custodiet. Sed quando est reuersurus? B. Nescio. In horas expectamus. A. Reducat illum Deus, B. Ita precor.

COLLOQ. LX.

Inuitatur ad lusum quidam: ad ille studium præfert lusi. Exemplum rarum pueri studiosi. Omnia tempus habent. Utendum remissionibus in tempore.

ELISÆVS. DIONYSIVS.

QUA de re sic elatus es lætitia? D. Pa-
E 3 ter meus

offeror

70 COLLOQ. SCHOLAST.

ter meus aduēnit modò. E. Quid mea refert? D. Immo plurimùm, quia nobis impetrauit ludendi veniam. D. Aintu? D. Vide pueros iam ludentes in area. E. Ludant sanè alij: ego studere malim, quàm ludere. D. Nec minus ego, sed in tempore. Nam (vt est in prouerbio) Omnia tempus habent. Vnde & nos rectè monet Cato noster:

Interpone tuis interdum gaudia curis:

Vt possis animo quemuis sufferre laborem.

E. vera sūt quæ dicis fateor: sed interim omitte me, vt seriò studeā. D. Per me studeas licet: nihil impedio: at ego hac vtar occasione, E. Vtere sanè. COLLOQ. LXI.

Pueri à lusu reuocantur.

NOMENCLATOR. QUIDAM
puer ex turba. Item ALIVS.

HEVUS, pueri, heus, heus. 2. Quid clamas? N. Desinendum est à lusu. 2. Eho inepte, nondum quarta exacta est. N. Immo ferè semihora post quartam. A. Cur non dedisti signum? N. Quia tintinnabuli funis fractus est. A. Clama iterum, sed attolle vocem. N. Heus pueri, recipite vos omnes. Festinate, festinate, inquam: vrget præ-

præceptor. Q. Desine clamare, accurrunt omnes.

COLLOQ. LXII.

Otto Quirino de patris aduentu gratulatur. Temporis habenda est ratio.

OTTO. QVIRINVS.

Q. Vid ita lætus es? Q. Quia venit pater. O. Ain tu? vnde venit? Q. Lipsia. O. Quando aduenit? Q. Modò. O. Iamne salutasti? Q. Salutaui, quum ex equo descenderet. O. Quid amplius illi fecisti? Q. Calcaria detraxi & ocreas. O. Miror te non mansisse domi, propter eius aduentum. Q. Nec ille permisisset, nec ego vellem, præferim nunc, quum audienda est prælectio. O. Bene tibi consulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater? valétne? Q. Rectè, Dei beneficio. O. Equidem gaudio plurimum tua & eius causa, quòd saluus peregre redierit. Q. Facis vt amicum decet. Sed cras pluribus verbis colloquemur: vide præceptorem, qui iam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLLOQ. LXIII.

E 4

Marcus

Marcus Aharonem Christianè & humaniter admonet : eidem benè vltro facit charitas . Verecundia in petendo , Liberalis in dando , petere quoque non dubitat .

MARCVS. AHARON.

Miseret me tui . A. Quid ita ? M. Quòd penna tua tam misèrè abuteris . A. Quomodo abutor ? M. Quia pessimè tractas in acuendo . A. Non est culpa mea , ne quid erres . M. Cuius igitur ? A. Scalpelli mei , cuius acies obtusa est . M. Scalpellum in culpa non est , sed tu ipse . A. Cur istud dicis ? M. Quia debuisti vel scalpellum tuum acuerre , vel aliud alicunde rogare commodato , saltem ad præsens negotium . A. Non audeo petere . M. Quid times ? A. Ne mihi denegetur . M. Ecce tibi meum . A. Gratias ago . M. Vtere quantum voles , sed rectè . A. Sciens non abutar . M. Nec sis posthac tam verecundus in petendo . A. Sic est ingenium meum : soleo dare libentius , quàm petere . M. Vtinam multi essent tui similes , sed tamen qui libenter dat beneficium , is petere quoque liberè potest . Sed ego te nimis detineo : perfice , quod caperas .

COL-

LIBER PRIMVS.
COLLOQ. LXIII.

73

Excusatio absentis è schola.

CANNIVS. DECIVS.

CVR non venit Petrus in scholam? D.
de factu in schola Est occupatus. C. In quo negotio? D.
de factu in schola In ligno struendo. C. Qui scis? D. Dictum est
mihi. C. A quo? D. A patre eius. C. Vbi-
um vidisti? D. Fuit mihi obuius, quum ve-
nifem. C. Vide, ne mentiaris: nam ex illo
quæram, si forte occurrat mihi per vicos. D.
de facto in schola Reperies sic, vt dico.

COLLOQ. LXV.

Interrogationes curiosæ de rebus minutissimis, nec
tamen inutiles. Præparatio in rebus omnibus. Patris
familias diligentia in re familiari.

SVL. PATIVS. RODOLFVS.

CVR hodie mane abstulisti? R. Occupa-
tus eram. S. In quo negotio? R. In scri-
bendis ad matrem literis. S. Quid opus erat
illis scribere? R. Quia ad me scripserat. S.
Ergo rescripsisti. R. Proprie loqueris. Vn-
de tibi numerat literas? R. Rursum, nempe ex vil-
la nostra. S. Quando rursus profecta est? R. Su-
perioribus diebus. S. Quid agit ruri? R. Cu-
rat nostra negotia rustica. S. Quid potissi-
mum?

de facto in schola
E s

mum? R. Preparat ea, quae sunt opus ad
 proximam vindictam. S. Prudenter agit.
 R. unde illud propterea? S. Nam omnibus in
 rebus adhibenda est preparatio diligens. R.
 Quis te istud docuit? S. Quidam pædago-
 gus dictauit è Cicerone. R. Qua occasione?
 S. Quum admoneret, vt me diligenter pa-
 tarem ad reddendam hebdomadem postero
 die. R. Profectò rectè monebat. S. Sed ad pro-
 pterum reuerſamur, Non habetis villicum,
 qui curet ruri vestra negotia? R. Imò & vil-
 licam habemus, & famulos, & ancillas. S.
 Quid igitur opus est illic tuae matris opera?
 R. Quia melius nouit prouidere rebus omni-
 bus, quam illi imperiti ruricolæ. S. Nihil ne
 amplius? R. Sine me finire propositum. S.
 Putabam te absoluisse, perge. R. Etiam (vt
 ex patre audiui) præcipua cura domini re-
 quiritur in re familiari administranda. S.
 Ergo pater tuus nunc potius deberet ad vil-
 lam esse. R. Non potest. S. Quid prohibet? R.
 Quia totus est in arte sua occupatus. S. Ma-
 iorem (vt opinor) ex ea re fructû percipit. R.
 Quis dubitet? S. Inde igitur fit, vt relinquat
 uxori omnē curâ rei domesticæ. R. Omnino
 sic

Siballo LIBER PRIMVS. *75*
sic est. Sed mater quando est reuersura? R.
Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu
non ibis vindemiam? R. A matre (vt spe-
ro) breuiter accerlar. Sed quare te, quid co-
gitamus? iam omnes in auditorium currunt.
S. Bene res habet: curramus & nos, ne po-
tuerim simus.

COLLOQ. LXVI.

Quidam occupatus in merenda, monetur instare
praelectionis tempus. Sic pueros studiosos mutua decet
admonitio.

RICHARDVS. AMBROSIVS.

iam sonat
A. Vdistine horologium? A. Dudum so-
nit. R. Dinumerasti horas? Dinume-
raui. R. Quota est? A. Ferè sesquiprima. R.
Instat igitur praelectionis tempus: fac vt pa-
ratus sis. A. Vbi merendam peredero, ecce
me paratum. R. Cur meridie non adfuiisti
nobiscum? A. Prodieram cum bona venia
praeceptoris. R. Sed interim sum tibi impe-
dimento. A. Nihil impedis, ne bolum qui-
dem perdiidi interpellatione tua. R. Bene ha-
bet, perge sed matura.

COLLOQ. LXVII.

peredero quare
Ulysses aut p. troia
Eudonius Sebastianum ad repetendam prae-
lectionem.

76 COLLOQ. SCHOLAST.

lectionem inuitat. Exemplum diligentiae in studio puerili.

LVDOVICVS. SEBASTIANVS.

Fecistine officium tuum? S. Qua in re? L. In repetenda praelectione. S. Nihil adhuc repetiui. L. Quid causae fuit? S. Expectabam, dum rediret compar meus. L. Quò ille iuit? S. Domum. L. Quid eò? S. Petatum merendam, L. Quid si redibit serius? S. Nescio: fieri potest. L. Vis interea mecum repetere? S. Equidem non recuso. L. Secedamus igitur, ne quis molestus sit nobis? S. Profectò bene mones: nemo studere potest in tanto ambulatorum strepitu & clamore. L. Aspice illic locum remotissimum, vbi nulli sunt ambulantes, S. Eamus illuc.

COLLOQ. LXVIII.

De coena mentione iniecta monetur à cibo non subito studendum, & subiungitur utilis quàm commodissimè & facillimè aliquid ediscendi modus.

DONATVS. ERASMVVS.

Quò properas? E. Eo coenatum: quid tu? D. Iam coenauimus. E. Quota hora? D. Quinta, vt fere solemus. E. Quid nunc ages? D. Repetam aliquid eorum, quæ redere ha-

dere habemus crastino die. E. Ego didici ex
pædagogo meo, non esse tam citò à cibo stu-
dendum. D. Istud ego quoq; didici, sed no-
lo nunc ediscere. E. Quid ergo facies? D.

Ego quasi animi causa, prælectionem par-
ticularum aliquoties legam, & relegam. E.
Quid tum? D. Ita paulatim fiet, vt sine cu-
ra, sine tædio, sine molestia bonam partem
prælectionis ediscam. E. Ista non satis intel-
ligo, & certe videris mihi supra ætatem sa-
pere. D. Non est res adeo difficilis, quoniam

te docere possem, nisi ad cœnam properares.
E. De cœna in tempore admones: ego igitur
eius causa me domum recipio. Vale. D. Du-
cat te Deus, & reducat. *B*

PRÆFATIVNCVLA IN SE-
ptem proxima colloquia.

NE pueri nihil agendo discant, malè agere, præse-
rim otioso sermone, prauisq; aut ineptis colloquijs
sefe inuicem corrumpentes, omnibus modis ineitandi sunt,
vt in schola, dum præceptoris ingressum expectant,
assuescant interea bini, terniue, id quod ab eo præscri-
ptum fuerit, simul repetere. Plurimum proderit hæc illis
incunda exercitatio: eosq; interim ab oris lasciuia,
multisq;

multisq; alijs rebus malis, quibus offenditur Deus, auertere poterit. Sed quia sine puerili colloquio eiusmodi repetitiones tractari non solent: pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint nihil aliud quam barbare loquuntur: ideo, ut Latine inter se loqui paulatim discant, hac de re hic aliquot breues colloquendi formulas proposuimus. Ceterum in praeceptoris diligentia situm erit ut haec ipsa colloquia discipulis aliquoties interprete-
tur: doceatq; quomodo in his, & alijs eius generis, (qua tradere ipsi poterit) sese & domi, & in schola debeant exercere: ad idq; illos identidem cohortetur. Ita fiet progressu temporis, ut promptiores semper & alacriores eos habiturus sit ad ea mature reddenda quae praescripserit. Hinc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.

ARGUMENTVM INSEQUENS COLLOQUI- um & in sex reliqua huius pri- mi libri.

Pueri declinationum exempla à magistro praescrip-
pta, se vicissim audientes repetunt: idq; ne sint otiosi
tantisper, dum praeceptoris ingressum expectant,

COLLOQ. LXIX.

nil in fine repetamus vna ALBERTVS. BORRONIVS.

Vltine repetamus vna? B. Quidnam? A.
Id quod nobis praescriptum est. B. E-
quidem

LIBER PRIMVS. 79

quidem volo, sed quo genere repetendi utemur? A. Audiamus nos vicissim. B. Sic præceptor nos monet sæpe. A. Rectè monet, sed male paremus. B. Vter incipiet? A. Ego, si tibi ita placet. B. Maxime placet: incipe igitur. A. Secundæ declinationis nomina his exemplis Latine declinantur.

Magister, puer, dominus, lanus, Antonius, regnum. B. Quæ sunt hodie declinandæ? A. Hesternum quidem est lanus, hodiernum verò Antonius. B. Cur nos id repetimus quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quia sic præceptor iubet. B. Id satis scio: sed cur iubet? A. Ad confirmandam memoriam. B. Agè declina Lanus.

A. N. S. hic Lanus: G. huius Lanij, &c. B. Verte Germanicè. A. Lanus, lanij, g. m. est Messger. B. Declina Antonius. A. N. S. hic Antonius, G. huius Antonij. D. huic Antonio, &c.

B. Verte Germanicè. A. Antonius, Antonij. g. m. est nomen viri, es ist ein Mannsname. Germanicè Antonius. B. Cur dicis nomen viri, tu nondum es vir. A. Fateor, sed sūt alij Antonij, qui viri sunt. B. Vtinam aliquando vir euadas. A. Euadam, Deo iuvante.

B. Attende.

80 COLLOQ. SCHOLAST.

B. Attende nunc, vt vicissim audias me.
A. Istic sum, dic audacter.

B. Secundæ declinationis nomina. A. Desine, præceptor adest. B. Audio rursus eundem, desinamus, ne putet nos garrere.

COLLOQ. LXX.

CANTVS. DIDACVS.

est valde repetitum
MOX aderit præceptor, repetamus; D.
est multum ab eodem repetitum
Quid opus est mihi repetitione? solus
repetui satis: omnia teneo memoria. C.
est multum ab eodem repetitum
Quid tum? quanto lapsus repetes, tanto
est multum ab eodem repetitum
melius tenebis. D. Bene mones: habeo tibi
est multum ab eodem repetitum
gratiam.

C. Incipe; tempus abit.

D. Quartæ declinationis. C. Erras Dida-
ce: incipiendum est ab exemplo hesternorum.

D. Erravi, fateor. C. Dic igitur nunc recte.

D. N. S. Hoc sedile. G. huius sedilis, &c.

Quartæ declinationis nomina, hoc exem-
plo declinantur.

N. S. Hic sensus. G. huius sensus. D. sensui.

C. Hactenus audio præceptorem.

COLLOQ. LXXI.

EBER.

EBERHARDVS. FRANCISCVS.

GRYLLVS

non solum hic
QUID agis Francisce? instat præcepto-
dominus ris aduentus. F. Scilicet instat: non-
non dum est semihora post secundam. E. Tamen
et sic an non vult mandare non debemus interim tempore sic abuti: re-
et sic an non vult mandare petamus. F. Non itabit per me: ego enim
et sic an non vult mandare sum paratus. E. Incipe igitur. G. Expecta-
et sic an non vult mandare te parumper, quæso: ego quoque tu vestra de-
et sic an non vult mandare curia. E. Matura. F. Dicamus suum quisque
et sic an non vult mandare casum ordine, vt interdum nos docet præ-
et sic an non vult mandare ceptor. F. Satis est verborum: attendite. G.
et sic an non vult mandare Quid aliud agimus?

E. Tertiæ declinationis nomina his exem-
et sic an non vult mandare plis latinè declinantur, Pater, Lumen, Ru-
et sic an non vult mandare pes, Melsis, Pars, Sedile, Vectigal, laquear.

F. N. S. Hæc Rupes. G. G huius rupis. E.
 D. huic rupi. F. A. hanc rupem. G. V. ô rupes.
 E. Ab. ab hac rupe.

et sic an non vult mandare F. N. P. Hæ Rupes. G. harum rupum. E.
et sic an non vult mandare Errasti Grylle: corrige erratum. G. G. ha-
 rum rupium. E. D. his rupibus. F. Ac. has
 rupes. G. V. ô rupes. E. Ab. his rupibus. F.
 Verte Germanicè. G. Rupes, rupis. g. f.
 ein Fels. F E. Pone

E. Pone in oratione. F. Non est in libro nostro.

E. Sed præceptor docuit. F. Alta rupes, ein hoher Fels. E. More patrio dicis: aspira fortiter, hoher. F. ein hoher Fels.

G. N. S. Hæc Melsis. E. G. huius melsis, F. D. huic melsi, &c.

E. Ambo erratis. F. Erravi fateor. G. Ego quoq; sed vter erit victus? E. Præceptor iudicabit. F. Aequum dicis. E. Vultisne dicamus rerum, ad memoriam confirmandam?

F. Quidni? G. Quid si præceptor interueniat? E. Quid tum? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus est ordo. E. Non est dubium: incipe Francisce.

F. Tertiæ declinationis nomina, &c.

COLLOQ. LXXII.

HERMANNVS. IVSTINVS.

VIsne reperere mecum? I. Car tam citò? G. Ne observator nos deprehendat garrientes aut otiosos.

I. Agé, reperamus, sed vter incipiet? H. Ego, quia victor sum. I. Dic igitur.

H. Prudens,

H. Prudens, nomen adiectiuum sic declinatur in genera.

Hic prudens, g. m. hæc prudens, g. f. hoc prudens, g. n.

Idem nomen sic declinatur in casus,

N. S. Hic & hæc & hoc prudens. *quasi profectus*
 I. G. prudentis. H. D. prudenti. *sem*
 I. Ac. prudentem, & prudens, &c

COLLOQ. LXXIII.

LVCVLLVS. MARIVS.

CVR tu es otiosus? M. Non sum omnino. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoq; id ago, repetamus vnâ. M. Fiat: sed quam rationem tenebimus? L. Agè præceptoris partes, ego discipuli. M. Valde placet mihi conditio. L. Sed ne sis mihi austerior. M. Ne timeas: non sti me satis.

L. Noti. M. Declina Lego in modo infinito.

L. Infiniti modi tempus præsens & præteritum imperfectum, Legere. Præteritum perfectum & plusquamperfectum, Legisse. M. Perge. L. Sine me paulisper respirare, quaeso, præceptor. M. Agè, sino, Satisne respirasti?

84 COLLOQ. SCHOLAST.
Spirasti? L. Satis, M. Perge nunc. A. Futurum indefinitum, Lecturum esse, Gerundia, Legendi, &c.

M. Gaudeo te rectè secisse officium. L. Ego verò mihi gratulor, sed est Deo gratia. M. Recte dicis, utinam ex animo. L. Ex animo, certè, M. Bene habet, desinamus; sentio præceptoris aduentum. L. Eccum, ad est. st.

COLLOQ. XLXIII.

NATHAN. ODŌACER. PINARIUS.

QVINTVS RABIRIVS.

HEus pueri, nos hic sumus quinque, repetamus hodiernum verbum, ut soleamus coram præceptore.

quis hoc dicit? ut opinor
O. Nemo (ut opinor) contra dicit. P. Quis contradiceret? nostra omnium res agitur. Incipe igitur Nathan, qui primus sedes.

N. optatiui & subiunctiui modi præsens tempus. S. Audiam. O. Audias. P. Audiatur. Q. P. Audiamus. R. Audiatis. N. Audiant. O. Præteritum imperfectum. S. Audirem. P. Audires. Q. Audiret. R. P. Audiremus. N. Audiretis. O. Audirent. P. Præteritum perfectum.

perfectum, S. Audiuerim. Q. Audiueris, R.
Audiuerit. N. P. Audiuerimss, &c.

COLLOQ. LXXV.

SERVIUS TULLIVS VICTOR.

*Ich hab dich schon lange gekannt, und du hast mich
nicht gekannt.*
Hic dies nobis est feriatus: & iam la-
tis. *Ich hab dich schon lange gekannt, und du hast mich
nicht gekannt.*

T. Satis, opinor. S. Vultis
ergo, vt animi gratia conferamus de studiis
nostris? T. Sane mihi gratum feceris. *Das ist mir sehr angenehm.*

Mihi verò gratissimum. T. Sed quid tracta-
bimus? S. Tentemus declinare aliquod ver-
bum Latinè simul & Germanicè. V. Incipe
igitur, quia nos prouocasti. S. Faciam, quan-
do ita placet vobis. T. Audiamus.

S. Indicatiui modi præsens tempus, S.
Doceo ich lehre: doces, du lehrest: docet, er
lehret. P. Docemus, wir lehren: docetis, ir
lehret: docent, sie lehren.

T. Præteritum imperfectum. S. Docebam,
Ich lehrete, docebas, du lehrestest, docebat,
er lehrete.

P. Docebamus, wir lehrten, docebatis, ir
lehrtet, docebant, sie lehrten.

V. Præteritum perfectum, S. Docui, Ich
hab gelehret.

